

יולדת לבנים - "אם יהיו חטאיכם כשנים (ואדום שהוסיף וגם לקה שחור הוא - נדה יט, א) כשלג ילבינו" (ישעי' א, יח). ופרט זה הוא מעלה בולד - החטאים מתלבנים ונהפכים לזכויות.

שם: אם היתה יולדת נזער תלד נריות, אם היתה יולדת שחורים יולדת לבנים

אין רש"י מפרש "אם הי' בה חולי יסור" (רמב"ם הלכות סוטה פ"ג הכ"ב), כי בפסוק מפורש "ונזרעה זרע", היינו שמדובר בענין השייך לזרע - הולדת בנים. ולכן הוצרך לפרש "יולדת לבנים", ולא פירש ש"פני מזהירות" (רמב"ם שם), שהוא ההיפך של "ואם טמאה היא פני מוריקות" (רמב"ם שם הט"ז), שכן הכתוב מדבר, כאמור, בלידה.

ו, כג

דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל אמור להם

אמור להם: כמו זכור (יתרו כ, ח), שמור (ואתחנן ה, יב), נלע"ז דיסני"ט.

בשפתי חכמים מפרש "שפירושו לשון הווה, שכך פירש גבי זכור, תנו לב לזכור תמיד וכו', מורה על התמדת הפועל".

וקשה:

א. מדוע מעתיק כדיבור המתחיל גם מלת "להם".

ב. מדוע הוצרך להסתייע משני פסוקים.

והביאור:

באם הי' כתוב "אמור" בלבד, ולא "אמור להם", היינו אומרים שמלה זו אינה לשון ציווי אלא לשון מקור, ו"אמור" פירושה "לאמר". אך ממה שנאמר "אמור להם", שהוא סגנון של ציווי (וכמו "לא יטמא להם" (פסוק ז)), מוכח שהוא לשון ציווי.

אך לפי זה קשה: מדוע נאמר "אמור" בלשון מקור ולא בלשון ציווי (אמור)?

לכן מסתייע מ"זכור" ו"שמור": כשם ש"זכור" ו"שמור" ציוויים הם, ובכל זאת נאמרו בלשון מקור, להיותם ציוויים תמידיים, כן הציווי "אמור להם" נאמר בלשון מקור משום שברכת כהנים היא מצוה תמידית.

ואינו מסתפק בראי' מ"זכור", כי בשלמא ב"זכור", שהיא זכירה תמידית, גם בימות החול (רש"י שם), מתאים לשון מקור על ציווי; ואילו ברכת כהנים אינה

מצוה תמידית, אלא יש לה זמנים קבועים בשנה (ואפילו אם נאמר שעל פי פשוטו של מקרא יש ברכת כהנים בכל יום - הרי זה פעם ביום בלבד, ואינה תמידית כמו "זכור"). לכן מסתייע גם מ"שמור", שאינה פעולה תמידית (היא שייכת ליום השבת בלבד).

אך אינו מסתייע מ"שמור" בלבד, כי שמירת שבת אינה פעולה חיובית אלא שלילית, ובמילא הי' אפשר לומר שדוקא שם מתאים לשון מקור, משום שאף שקיום הציווי בצורה חיובית מוגבל לזמן מסויים (יום השבת), הרי התוכן השלילי של "שמור" קיים בכל רגע, וגם (בעבודתו) בימי החול אינו מחלל שבת. ולכן הראי' הראשונה היא מ"זכור", שהיא זכירה חיובית, ובמילא אינה תמידית כמו השלילה של "שמור", ומכל מקום הציווי הוא בלשון מקור.

ומזה יש להוכיח שאף שברכת כהנים אינה מצוה תמידית מתאים על זה לשון מקור (המורה על תמידיות), מכיון שיש לה זמן קבוע (בכל יום או במשך השנה). וכפי שמצינו לשון "תמיד" במנורה (ראה רש"י ריש פרשת תצוה) משום שנדלקה בכל לילה (אף שלא דלקה כל המעת לעת).

יינה של תורה

"יברכך" ו"ישמרך" אינן ברכות שונות אלא ברכה אחת - נכסיו של אדם מתברכים תוך כדי שמירת הקב"ה עליהם, כי בלי שמירה זו אין אדם נהנה מן הברכה (ראה רש"י בפסוק הבא). וכן "יאר ה' פניו אליך" היא סימן ותוצאה של "ויחנך" (ראה רש"י תשא לג, טז). וכן "ישא" ו"ישם לך שלום" הם ברכה אחת, שיש בה חיוב ושלילה: רק בשעה ש"ישא ה' פניו אליך" (יכבוש כעסו) אפשר שיהי' "וישם לך שלום".

זהו הרמז ב"כמו זכור שמור": אף "זכור" ו"שמור" ענין אחד הם, ועד שבדיבור אחד נאמרו: השמירה משלימה את הזכירה. והוא הדין ל"אמור להם": בכל ברכה צריך להיות חיוב ושמירה (שלילה), שהם ענין אחד, ודוקא אז הברכה היא שלימה.

ובהמשך לזה אומר "שיהיו כולם שומעים": ההכנה וההכשרה לכך שהברכה תהי' באופן כזה היא שאצל ישראל (וכן אצל הכהנים) תהיינה שתי התנועות של חיוב ושלילה. חיוב - הברכה היא בלשון יחיד, לכל אחד ואחד במיוחד, בין באמירת הכהנים בין בשמיעת ורגש ישראל (ראה ביאור הבא). שלילה - כל יחיד שומע ומרגיש שמברכים יהודי שני וכל שאר ישראל (ראה בביאור שם), דבר שיש בו משום ביטול ושלילת המציאות שלו.

אמור להם: שיהיו כולם שומעים.

צריך ביאור:

א. אם הלימוד הוא ממלת "להם", מדוע מעתיק בדיבור המתחיל גם מלת "אמור"; ואם הלימוד הוא גם ממלת "אמור" (שהאמירה צריכה להיות "להם"), הי' לו לומר "אמור להם, בקול רם" וכיוצא בזה (וכלשון הגמרא - סוטה לח, א).

ב. לכאורה הי' לו לומר שלא יברכו הכהנים בינם לבין עצמם (ועל דרך פירושו בדיבור המתחיל הבא - "לא תברכם בחפזון ובהלות").

ג. מהו הדיוק "כולם", ולא "כל הקהל" וכיוצא בזה (שהרי אין הכוונה לכלל ישראל כולו אלא לבני ישראל שבאותו מעמד).

והביאור:

לרש"י הוקשה:

א. המלים "אמור להם" מיותרות לכאורה, שהרי כבר נאמר "כה תברכו את בני ישראל"?

ב. ברכת כהנים כולה מנוסחת בלשון יחיד, ואילו כאן נאמר "אמור להם" לשון רבים?

ומזה מכריח רש"י שהכוונה היא (גם) לענין הנוגע לישראל ("להם") - "שיהיו כולם שומעים": הכהנים אכן מברכים כל יהודי בפני עצמו כיחיד; אבל עליהם לעשות זאת באופן כזה שיהיו "כולם שומעים", שכל השאר והיחיד ישמעו כיצד היחיד מתברך כ"כולם" (בתור כלל).

אמור: מלא, לא תברכם בחפזון ובהלות אלא בכוונה וצלג שלם.

צריך ביאור:

א. אין דרכו לפרש את המלא ואת החסר שבמקרא.

ב. לכאורה הי' לו להעמיד את פירושו (המבאר מלת "אמור") לפני הקטעים הקודמים (המבארים את המלים "אמור להם").

ג. מדוע יעלה על הדעת שהכהנים יברכו את ישראל "בחפזון ובהלות".

ד. מהו הכפל "בחפזון ובהלות", וכן "בכוונה וכלב שלם".

והביאור:

בקטע הקודם מפרש רש"י "שיהיו כולם שומעים", היינו שעל הכהנים לברך ולכוין הן לכל יחיד והן לכלל (ראה בביאור שם). מובן איפוא, שהדבר עלול

לגרום ל"חפזון ובהלות": חפזון - הכהן ימהר בברכתו, "יברכך" - יברך אותך (מכוון כלפי כל אחד ואחד מה"כולם" בפני עצמו), היות שעליו לכוין גם לשני ולשלישי כו' ול"כולם". בהלות - הוא יתבלבל מחמת הכוונות המרובות.

לכן נאמר "אמור" מלא, ללמדנו שהברכה צריכה להיות מלאה ושלימה, בכוונה ובלב שלם: הכהן צריך כוין הן לכל יחיד והן לכלל, ואף על פי כן לא יתבלבל אלא יברך "בלב שלם". היינו שהכהן עלול לחשוב שמכיון שעליו לברך עדה שלימה יברך כל יחיד עם חלק של לבו; ולכן מזהירה התורה "בלב שלם" - עליו לברך כל יחיד מכל הלב.

שם: זכוונה וזלז שלם

בכמה דפוסים וכת"י מוסיף: שתשלוט הברכה בהם, לכך נאמר להם. וצריך עיון גדול, כי אם כוונת רש"י היא לפרש גם תיבת "להם" - הי' לו להעתיק תיבה זו כדיבור המתחיל.

ו, כד

יברכך ה' וישמרך

יברכך: שיתזכרו נכסיך.

צריך ביאור:

א. מדוע מפרש שהברכה מוגבלת לנכסי האדם בלבד, ולא פירש שהכוונה היא לברכה בכל עניני האדם.

ב. לפי פירוש אחד בספרי, הכוונה היא לברכות שנאמרו בפרשת תבא (כת, ג' - "ברוך אתה בעיר גו'"). וקשה: מדוע לא הביא רש"י פירוש זה, המתאים לכאורה לפשוטו של מקרא (שמדובר בברכותיו של הקב"ה המפורשות בתורה, ובברכות כלליות).

ג. בספרי נאמר "יברכך בנכסים", מדוע משנה רש"י וכותב "שיתזכרו נכסיך" - היינו אלו שבידך כבר.

ד. לכאורה יכול הי' לקצר ולומר "יברכך, בנכסיך".

ה. על "ואברכך", שנאמר באברהם (ריש פרשת לך) מפרש רש"י "ואברכך, בממון", ואילו כאן נוקט "נכסיך".

והביאור:

כאשר לומדים את מצות ברכת כהנים נשאלת שאלה: מהו החידוש בברכה זו על כל יתר הברכות - המפורשות בפרשת בחוקותי - שהבטיח הקב"ה לישראל באם ישמרו את התורה?